

Стосовно судової практики щодо захисту права доступу до інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, то тут необхідно зазначити таке. Відповідно до законодавства кожен орган виконавчої влади зобов'язаний сформувати власний офіційний вебсайт для розміщення даних, зазначених у Переліку, який затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. № 3. Акт відсутності в органів виконавчої влади власного вебсайту розглядається як суттєва перешкода щодо виконання права громадян на доступ до інформації стосовно діяльності цього органу, а ще може оскаржуватися в суді.

Список використаних джерел

1. Бачило І. Л. Інформаційне право : підручник для академічного бакалаврату. 5-те вид., перероб. і доп. Москва : Юрайт, 2017. 419 с.
2. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. *Офіційний вісник України*. 2011. № 10. Ст. 29.
3. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України від 23 вересня 1997 р. *Офіційний вісник України*. 1997. № 42. С. 43.

Наливайко Олег Іванович
науковий співробітник
секретаріату Вченої ради,
кандидат юридичних наук, доцент

Сенько Вікторія Вікторівна
слухач магістратури юридичного факультету

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

**ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ:
ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ**

Традиційно в правовій науці особливу увагу вчених привертає питання щодо сутності юридичної відповідальності. Однак незважаючи на те, що велика кількість праць присвячена вивченню проблем юридичної відповідальності, до цього часу в правовій доктрині немає єдності у визначенні досліджуваного поняття.

У юридичній літературі юридичну відповідальність досліджували у своїх працях: Ю. Барабаш, Л. Баранова, В. Борисова, В. Гришук, О. Іваненко, А. Комзюк, М. Мироненко, Л. Наливайко, Н. Оніщенко, Ю. Пономаренко, І. Сердюк, Є. Ткаченко, А. Шабуров, Л. Явич та ін.

А. Мордовець зазначає, що проблема юридичної відповідальності заслуговує пильної уваги [1]. Підходи щодо розуміння сутності юридичної відповідальності не тільки відрізняються, суперечать, а й взаємовиключають один одного.

Як справедливо зазначає Л. Расказов, юридична відповідальність є різновидом соціальної відповідальності. При цьому можна зазначити, що юридична відповідальність є особливим видом соціальної відповідальності, оскільки вона нерозривно пов'язана з державою, правовими нормами, а також протиправною поведінкою фізичних осіб та їх об'єднань. Держава, видаючи норми права, визначає юридичну відповідальність суб'єктів незалежно від їх волі і бажання, носить державно-примусовий характер [2].

На сьогодні, існують різні підходи щодо визначення цього поняття. Наявні підходи умовно можна поділити на: позитивний; ретроспективний; змішаний, який об'єднує основні ідеї позитивного і ретроспективного підходу; нетрадиційні підходи.

Історично першим почали досліджувати негативний аспект юридичної відповідальності. Зазначимо, що цей підхід відрізняється найбільшою різноманітністю думок щодо його визначення та правової природи.

З погляду О. Іоффе і М. Шаргородського, під юридичною відповідальністю слід розуміти міру державного примусу, засновану на юридичному і громадському осуді поведінки правопорушника, що виражається у встановлених для нього певних негативних наслідків у формі обмежень особистого чи майнового характеру.

Вищенаведене визначення поняття юридичної відповідальності є одним із перших, що з'явилося у загальній теорії права. В подальшому більшість дослідників засновували свої погляди на цій концепції, розглядаючи юридичну відповідальність як різновид заходів державного примусу [3].

Прихильники позитивного підходу акцентують на тому, що дослідження концепції позитивної юридичної відповідальності зумовлено трансформаційними змінами правової системи. Тому вважаємо за необхідне «переосмислити більшість основних теоретичних положень», які стосуються такого багатоаспектного поняття, як юридична відповідальність.

У вітчизняній науковій літературі позитивну юридичну відповідальність розуміють неоднозначно, наприклад, як: обов'язок діяти правомірно; правомірна поведінка; елемент правового статусу особистості; почуття обов'язку (почуття відповідальності); застосування заходів заохочення; міра свободи [1].

Відсутньою є єдність щодо застосування термінології. Позитивну відповідальність називають інтроспективною; правовою; помірно-позитивною, активно-позитивною; суб'єктивною; належним виконанням обов'язків; заохочувальною. Існують і інші погляди щодо поняття позитивної юридичної відповідальності.

Серед науковців є погляди про те, що ретроспективна і позитивна юридична відповідальність єдині. При цьому відповідальність має дві форми реалізації: добровільну (позитивну) і державно-примусову (негативну). Наприклад, Д. Липинський вважає, що юридична відповідальність – це юридичний обов'язок дотримання і виконання вимог, передбачених нормою права, що реалізується в правомірній поведінці суб'єктів, яка схвалюється або заохочується державою, а в разі її порушення – є обов'язком правопорушника зазнати засудження, обмеження особистого, майнового або немайнового характеру [2].

У правовій доктрині існують і інші погляди, які не отримали належної підтримки з боку вчених. Правильним є об'єднання зазначених концепцій у групу нетрадиційних підходів. Представники юридичної науки пропонують визначити юридичну відповідальність як здатність особи нести відповідальність. Ю. Демидов розуміє під юридичною відповідальністю оцінку суспільно небезпечного діяння. Ще менш поширену позицію щодо визначення юридичної відповідальності висловлює В. Мельников, а саме юридична відповідальність – це визнана державою здатність особи, усвідомлювати своє протиправне діяння і зазнавати на собі заходи державно-примусового впливу у формі позбавлення благ, які безпосередньо їй належать [3].

Дискусійною є позиція про те, що назви ретроспективного і позитивного аспектів юридичної відповідальності невдалі. Зокрема, Д. Бернштейн вважає, що при використанні зазначених понять відбувається зосередження на протилежності цих підходів, при цьому втрачається єдність, некоректно відбивається спрямованість і функціональне призначення відповідальності за протиправні діяння [1].

Поділяючи позицію Є. Носкова, можемо зауважити, що зазначені підходи до визначення поняття юридичної відповідальності є не зовсім вдалимими. Зокрема, у змісті зазначених підходів не розкривається сутність юридичної відповідальності. Це може викликати плутанину щодо розуміння цієї складної правової конструкції, оскільки незрозуміло – за порушення або виконання чого настає юридична відповідальність.

Отже, юридична відповідальність зазвичай має примусово-державний характер. Дії держави в контексті примусу здійснюються відповідно до закону. Отож юридична відповідальність ґрунтується на державному примусі (це форма накладення санкцій, які закріплені у правових нормах); настає після вчинення правопорушення; виражається у настанні негативних наслідків для порушника, які є для нього обов'язковими, і яких не було до вчинення правопорушення; позбавлення може мати як особистий, так і майновий характер; виконується у процесуальній формі.

Список використаних джерел

1. Катигаров П. А. Необхідність виділення конституційно-правової відповідальності як самостійного виду юридичної відповідальності. *Молодий вчений*. 2018. № 6. С. 558–564.
2. Курдюк П. М. Развитие научных подходов и концепций о сущности юридической ответственности в контексте трансформации российской правовой системы. URL: http://www.journalnio.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1167&Itemid=104.
3. Морозова Л. А. Теорія держави та права. Москва : Ексмо, 2012.
4. Проблеми юридичної відповідальності : монографія. 2-е вид., перероб., доп. Санкт-Петербург : Юрид. центр Пресс, 2018.